

Ю. Б. Іванов

доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, головний науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України, Харків, Україна, yuriy.ivanov.ua@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5309-400X>

ПОДАТКИ СОЛІДАРНОСТІ: НОВІТНІЙ ДОСВІД ЄС ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. *Вступ.* Розвиток теорії оподаткування та найкращі практики світової антикризової податкової політики зумовили поступове відокремлення самостійної та вельми специфічної групи податків, які отримали назву “податки солідарності”, що починають відігравати доволі помітну роль у сучасній податковій політиці. Інтенсивний розвиток податків солідарності та їх імплементація в європейський фіскальний простір у 2022 р. тісно пов’язані з кризовими явищами, котрі виникли у сфері цін на енергоресурси, та відповідним підвищенням рівня інфляції. Це є одним із наслідків повномасштабної російської агресії проти України. Інший її наслідок – висока потреба в інвестиціях, потрібних для повоєнного відродження. *Проблематика.* Питання дизайну податків солідарності та сфери їх застосування, а також можливості й особливості використання як перспективного джерела фінансування інвестицій залишаються недостатньо дослідженими. А новітній досвід другої половини 2022 – початку 2023 р. щодо узгодженого застосування в країнах ЄС податків на непередбачувані прибутки потребує критичного аналізу й узагальнення. *Мета* – оцінка економічного змісту, еволюції та нормативно-правової основи застосування податків солідарності в ЄС та перспектив їх імплементації в Україні на етапі повоєнного відновлення економіки.

Методи. У статті використано аналітичні, якісні методи дослідження, у т. ч. логічний і компаративний аналіз, для виявлення загальних та особливих ознак податків солідарності, декомпозиції й групування – для дослідження елементної бази та ідентифікації моделей досліджуваних податків.

Результати. Проаналізовано теоретичне підґрунтя та європейську практику використання податків солідарності, досліджено генезу їх розвитку в країнах ЄС. Розглянуто принципи розроблення та реалізації спільної податкової політики в рамках Євросоюзу щодо протидії наслідкам енергетичної кризи за допомогою запровадження тимчасового внеску солідарності, котрий справляється з неочікуваних прибутків в енерговидобувному секторі та нафтопереробці. Акцентовано увагу на доцільності, обмеженнях і ризиках перспективного застосування податків солідарності як власного джерела фінансування інвестицій на етапі повоєнного відновлення вітчизняної економіки.

Висновки. Використання податків солідарності є перспективним напрямом створення власних національних джерел фінансування інвестицій за повоєнної відбудови економіки. Запровадження податків солідарності в Україні потребує адаптації європейської методології до специфіки поставлених цілей та умов оподаткування, а також наукового обґрунтування обмежень щодо застосування цих податків і запобіжних механізмів протидії негативним наслідкам їх реалізації.

Ключові слова: податок солідарності, податок на непередбачуваний прибуток, перерозподіл доходів, повоєнне відновлення України.

Табл. 2. Літ. 37.

Yuriy Ivanov

Dr. Sc. (Economics), Professor, Honored Economist of Ukraine, Centre for Industrial Problems of Development of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, yuriy.ivanov.ua@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5309-400X>

SOLIDARITY TAXES: THE LATEST EU EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Abstract. Introduction. The development of the taxation theory and the best practices of the World Anti-crisis Tax Policy prove the gradual separation of an independent and very specific group of taxes, called “solidarity taxes”, which are beginning to play a fairly significant role in modern tax policy. The intensive development of solidarity taxes and their implementation in the European fiscal space in 2022 are closely related to the crisis phenomena that have arisen in the field of energy prices and the associated increase in the inflation rate. This is one of the consequences of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine. Another consequence of this war was the high need for investment necessary for the revival of Ukraine.

Problem Statement. The problems of the design of solidarity taxes and their scope of application, as well as the possibilities and features of their use as a promising source of investment financing, remain insufficiently studied. And the latest experience of the second half of 2022-early 2023 regarding the coordinated application of taxes on unpredictable profits in EU countries requires critical analysis and generalization.

Purpose. To study the economic content, evolution and regulatory framework of the application of solidarity taxes in the EU and the prospects for their implementation in Ukraine at the stage of post-war economic recovery.

Methods. The author used analytical and qualitative research methods, including logical and comparative analysis, to identify general and special features of solidarity taxes, decomposition and grouping methods to study the element base and identify models of the studied taxes.

Results. The theoretical basis and European practice of using solidarity taxes are analyzed, and the genesis of their development in the EU countries is studied. The principles of development and implementation of a common tax policy within the EU to counteract the consequences of the energy crisis through the introduction of a temporary contribution of solidarity, coping with unexpected profits in the energy sector and oil refining are considered. Attention is focused on the expediency, limitations and risks of the prospective application of solidarity taxes as its own source of investment financing at the stage of the post-war economic recovery of Ukraine.

Conclusions. Solidarity taxes implementation is a promising direction for creating our own national sources of investment financing in the context of the post-war economic recovery. The introduction of solidarity taxes in Ukraine requires the adaptation of the European methodology to the specifics of the set goals and conditions of taxation in Ukraine, as well as scientific justification of restrictions on the application of this tax and preventive mechanisms to counteract the negative consequences of its implementation.

Keywords: solidarity tax, windfall profit tax, income redistribution, post-war reconstruction of Ukraine.

JEL classification: E62, E63, E64, H23, H30.

Вступ. Розвиток теорії оподаткування та найкращі практики світової антикризової податкової політики зумовили поступове відокремлення самостійної та вельми специфічної групи податків, які отримали назву “податки солідарності” й починають відігравати доволі помітну роль у

сучасній податковій політиці. Історія розвитку податків солідарності свідчить про розширення сфери їх застосування не тільки для реалізації принципу справедливості оподаткування, а й антикризової податкової політики.

Інтенсивний розвиток податків солідарності та їх імплементація в європейський фіскальний простір у 2022 р. тісно пов'язані з кризовими явищами, котрі виникли у сфері цін на енергоресурси, та спричиненим ними підвищенням рівня інфляції. Це є одним із наслідків повномасштабної російської агресії проти України.

Інший наслідок війни – висока потреба в інвестиціях, потрібних для відродження України. За оцінками ООН у доповіді “Світова економічна ситуація та перспективи на середину 2023 р.” [1], оцінка вартості реконструкції української економіки становила 411 млрд дол. США. Ця сума на практиці може істотно збільшитися через дві обставини: по-перше, повномасштабні бойові дії, що тривають, призводять до додаткових втрат; а по-друге, відбуваюча економіка України потребує не просто її відновлення, а відновлення на якісно новій, сучасній науково-технічній основі, що значно збільшує масштаби потрібних інвестицій. У цих умовах на перший план виходять проблеми розвитку національної податкової політики, котра не тільки створить економічні стимули для розвитку інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, а й сприятиме формуванню власних джерел фінансування таких інвестицій

Аналіз досліджень і постановка проблеми. Сучасні аспекти теорії та обґрунтування рекомендації щодо дизайну податків солідарності розглянуто в роботах таких фахівців, як С. Капур [2], .Дж. Лундберг [3], Е. Саєз та Т. Пікетті [4], А. Шварц [5], М. Швед-Земіхуд [6]. Можливості податкової протидії наслідкам пандемії COVID-19 за допомогою податків солідарності досліджувалися в роботах А. Файоли та Д. Лайє [7], К. Гайлс [8], Дж. Цукман та С. Ландайс [9] та ін.

Проте проблематика дизайну податків солідарності та сфери їх застосування, а також можливості й особливості використання як перспективного джерела фінансування інвестицій залишаються недостатньо дослідженими. Тим часом новітній досвід другої половини 2022 – початку 2023 р. щодо узгодженого застосування в країнах ЄС податків на непередбачувані прибутки потребує критичного аналізу та узагальнення. Саме цими аспектами зумовлена актуальність статті.

Мета статті – оцінка економічного змісту, еволюції та нормативно-правової основи застосування податків солідарності в ЄС та перспектив їх імплементації в Україні на етапі повоєнного відновлення економіки.

Методи дослідження. У статті використано аналітичні, якісні методи дослідження, у т. ч. логічний і компаративний аналіз, для виявлення загальних та особливих ознак податків солідарності, декомпозиції й групування – для дослідження елементної бази та ідентифікації моделей досліджуваних податків.

Результати дослідження. Податки солідарності не є новими у світовій податковій практиці. Проте до 20-х років XXI ст. їх використання мало локальний характер, обмежувалося окремими національними юрисдикціями та переважно стосувалося індивідуального прибуткового або майнового оподаткування. Актуальність податків солідарності значно підвищилася у зв'язку зі вступом світового господарства в низку криз неекономічного походження: у 2020 р. – криза, спричинена пандемією COVID-19, а з 2022 р. – криза через широкомасштабну воєнну агресію росії проти України, одним із проявів якої стала енергетична криза, що особливо сильно проявилася в країнах ЄС. Причому в сучасних умовах податки солідарності вже не обмежуються податками на багатство і розкіш, що є принципово новим, а поширилися на сферу корпоративного прибуткового оподаткування, і їх використання вийшло за межі національних юрисдикцій та набуло системного міждержавного характеру.

За економічною сутністю податки солідарності є доволі неоднозначними, що зумовило різні термінологічні підходи навіть до їхньої назви. Так, Податковий комітет ООН [10] використовує термін “податок солідарності”, тоді як у Євросоюзі [11] цей вид платежу зазвичай називають “внеском солідарності”. Разом із тим як синонім внеску солідарності в національному законодавстві європейські країни (наприклад, Нідерланди, Німеччина, Чехія та ін.) застосовують термін “податок на неочікуваний або непередбачуваний прибуток” (windfall profit tax, WPT). Суттєві розбіжності в термінології викликають запитання щодо виду вказаного платежу.

Традиційний підхід до розмежування термінів “податок” і “внесок” полягає в тому, що перший із них не передбачає відплатності, тобто зустрічного надання певних послуг, до того ж якщо податок має імперативний характер, тобто є обов'язковим до сплати, внесок може справлятися й на добровільній основі. Проте стосовно платежів, котрі розглядаються, ні добровільності, ні відплатності не передбачено, вони справляються виключно на обов'язкових засадах, а зустрічні послуги стосуються інших суб'єктів, на користь яких, власне, й здійснюється перерозподіл податкових надходжень.

Певні сумніви щодо коректності кваліфікації цього платежу як податку виникають у зв'язку з цільовим використанням залучених коштів (компенсаційні витрати через підвищення рівня цін на енергоресурси або для зменшення втрат домогосподарств внаслідок пришвидшення інфляційних процесів). Однак безпосереднього спрямування саме цих коштів на зазначені цілі не передбачено, а подібний механізм цільового використання бюджетних надходжень доволі поширений у світовій практиці.

Ще одним критерієм розмежування податків і внесків є період дії цих платежів. Податки в загальному випадку встановлюються на достатньо тривалий період, а час застосування внеску солідарності в країнах ЄС, як правило, обмежений одним роком з наступним переглядом доцільності й умов його застосування. Разом із тим будь-яких обмежень щодо терміну дії податків як у теорії, так і в законодавстві немає, а прикладом короткотермінового використання податків є, наприклад, сезонне мито.

Тобто платежі солідарності (або WPT) коректніше класифікувати як податки, але дуже спеціальні. Досліджувана група податків має низку специфічних ознак.

1. Під податком солідарності зазвичай розуміється податок, що справляється з метою фінансування проєктів, які теоретично спрямовані на солідаризацію (об'єднання та зміцнення) суспільства [12; 13]. Причому солідаризація не обов'язково має соціальний вимір – це може бути реалізація суто економічних проєктів, які мають об'єднавчий для суспільства характер. Але в будь-якому разі податку солідарності властивий чітко виражений цільовий характер.

2. Характерною особливістю є перерозподільне призначення. Механізм їхньої дії передбачає справляння податків з однієї, порівняно більш спроможної, групи платників та подальше використання надходжень в інтересах інших, менш забезпечених, груп платників податків або суспільних інтересів у цілому. В такому контексті податки солідарності є інструментом реалізації вертикальної справедливості в оподаткуванні.

3. Практика застосування податків солідарності свідчить про те, що вони здебільшого можуть бути класифіковані як прямі податки й у певному розумінні розглядатись як специфічні (для певних груп платників) надбавки до індивідуального або корпоративного прибуткового податків, що забезпечують прогресивність оподаткування.

4. Податок солідарності варто розглядати як додатковий загальнодержавний податок, оскільки він встановлюється на державному рівні та надходить до державного бюджету для подальшого розподілу.

5. Податки солідарності найчастіше призначені для короткотермінового фінансування певних проєктних витрат, хоч окремі з них справляються протягом тривалих періодів. Однак незалежно від тривалості справляння вони мають термін застосування, обмежений тривалістю реалізації відповідного проєкту. Позаяк податок вводиться для фінансування певних цільових витрат, досягнення поставлених цілей визначає закінчення терміну його застосування. Причому термін дії податку може бути обумовлений конкретною календарною датою або прив'язаний до моменту закінчення певного періоду. Відсутність законодавчо встановленого періоду справляння, як і цільового призначення, змінює характер податку.

В європейському оподаткуванні податки солідарності застосовувалися з 1991 р. в Німеччині, Чехії, Франції, Польщі, Латвії та ін. З 2022 р. сфера їх застосування поширилася практично на всі країни ЄС. Разом із тим цілі запровадження та методологія обчислення податків солідарності в країнах істотно різняться. Історія імплементації податків солідарності свідчить про їх різноманітність та неоднорідність (табл. 1).

У Франції податок солідарності на багатство застосовувався з 1981 по 2017 р., а з 2018 р. був замінений податком солідарності на майно з тим са-

Таблиця 1. Еволюція податків солідарності в європейських країнах

Країна	Запровадження		Метод обчислення
	Рік	Мета	
Франція [14]	1981	Чітко не визначена	Додаткове оподаткування доходів (з 2018 р. – майна) домогосподарств: що перевищує 1,3 млн євро, ставка – 4 % (до 2018 р.), прогресія (після цієї дати)
Німеччина [15]	1991	Для відродження східних земель Німеччини	Відсоток від суми податкових зобов'язань з індивідуального або корпоративного прибуткового податку (ставку зменшено із 7,5 до 5,5 % у 1998 р.)
Чехія [16]	2013	Зменшення бюджетного дефіциту	Справлявся за ставкою 7 % тільки на доходи у вигляді заробітної плати, що перевищували чотирикратну середньорічну заробітну плату. З 2021 р. податок на солідарність замінено прогресивною шкалою індивідуального прибуткового податку, що застосовується для будь-яких доходів
Латвія [17]	2016	Збільшення доходів бюджету	Сума податку формується за рахунок оподаткування сум заробітної плати, на яку не нараховуються соціальні внески (більш як 4 тис. євро) за ставкою, що дорівнює ставці внесків (34,09 %, з 2019 р. – 25,5 %)
Польща [18]	2019	Фінансування фонду солідарності для осіб з обмеженими можливостями	Сплачується із сум доходів фізичних осіб, що перевищують 1 млн польських злотих за ставкою 4 %
Країни ЄС	2022	Перерозподіл надприбутків енерговидобувних компаній для компенсації зростання цін на енергоресурси найуразливішим групам платників	Сплачується за ставкою 33 % із суми перевищення фактичного прибутку компаній над середнім прибутком за попередні чотири роки

Джерело: [19].

мим порогом оподаткування та прогресивними ставками. У цьому випадку, на думку автора, скоріше йдеться про перехід від оподаткування багатства до прогресивного оподаткування майна.

У Німеччині податок солідарності має більше ніж 20-річну історію, але згортання його застосування розпочалося тільки у 2021 р., коли було суттєво скорочено кількість платників податку.

Мета податку солідарності в Ізраїлі, як і в Німеччині, полягала у фінансуванні вирівнювання розвитку окремих територій країни, проте він обмежувався тільки тривідсотковою надбавкою до індивідуального прибуткового податку з надвисоких доходів, що перевищують 647 640 шекелів на рік [20].

В Японії податок солідарності (також у вигляді надбавки до індивідуального прибуткового податку) у 2013 р. введено для відбудови країни після руйнівного цунамі та аварії на АЕС “Фукусіма” [21].

Аналіз наведених практик свідчить про те, що, попри застосовувану назву, податки, запроваджені до 2022 р. у Франції, Бельгії, Чехії та Латвії, не

були безпосередньо зв'язані з реалізацією певних проєктів, спрямованих на солідаризацію суспільства, тобто не відповідали ознакам податку солідарності. Вони, певно, можуть бути кваліфіковані як податки на багатство або удосконалення конструкції індивідуального прибуткового чи майнового (у випадку Франції) оподаткування.

Разом із тим слід зазначити, що жодна країна не вводила податки солідарності для боротьби з наслідками фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. На доцільності їх введення в рамках антикризової політики подолання наслідків пандемії COVID-19 у 2021 р. наполягав МВФ [22], котрий зауважував, що тимчасовий податок на надприбутки може як замінити звичайні корпоративні податки, так і виступити доповненням до них. Такий податок забезпечить внесок бізнесу, що процвітав під час пандемії, в економіку і не торкнеться компаній і їхніх співробітників, котрі отримали мінімальний прибуток або зазнали збитків. Проте на практиці цей інструмент так і не було застосовано до 2022 р.

Наймасовіша імплементація податку солідарності в Європі пов'язана з протидією наслідкам російської агресії проти України в енергетичній сфері, причому вперше в практиці регулювання прямого оподаткування рекомендації щодо уніфікації внеску солідарності було регламентовано Радою ЄС.

Прийняття перших узгоджених рішень щодо запровадження податку на непередбачуваний прибуток на рівні ЄС було реалізовано у 2022 р. Регламентом Ради ЄС “Про екстрене втручання для вирішення проблеми високих цін на енергоносії” від 06.10.2022 № 2022/1854 (далі – Регламент 2022/1854) [23].

Призначення цього податку – перерозподіл прибутків, отриманих енергетичними компаніями внаслідок зовнішніх, незалежних від діяльності суб'єкта господарювання факторів, таких як кон'юнктура ринку, наявність спекулятивних операцій інших акторів, штучні обмеження тощо.

Податок, котрий отримав у ЄС офіційну назву “тимчасовий внесок солідарності” (*temporary solidarity contribution*), поширюється на сектори видобутку нафти, газу та вугілля, а також нафтопереробку. Основні його елементи (табл. 2) рамково визначені главою 3 регламенту ЄС, хоча залишається можливість їх регулювання національними законодавчими актами з оподаткування.

Слід звернути увагу на те, що тимчасовий характер внеску солідарності прямо зафіксований у Регламенті – його дія поширюється на два роки: 2022 та 2023 рр., причому, на відміну від загальної практики, цей нормативний акт Євросоюзу, прийнятий у жовтні 2022 р., має зворотну силу та може бути застосований з 1 січня 2022 р.

Перше принципове питання пов'язане зі ступенем обов'язковості запровадження внеску солідарності.

Пунктом 14.1 ст. 14 Регламенту встановлено, що надлишковий прибуток, отриманий компаніями та постійними представництвами, що провадять діяльність у зазначених секторах, підлягає обов'язковому тимчасовому со-

Таблиця 2. Елементи податку на непередбачувані прибутки відповідно до Регламенту № 2022/1854 від 06.10.2022

Елементи податку	Норма регламенту	Пункт регламенту	Примітки
Суб'єкти оподаткування (платники податку)	П. 14.1 ст. 14	Зареєстровані в Євросоюзі компанії, а також їхні постійні представництва, що провадять діяльність у секторах сировини нафти, природного газу, вугілля та нафтопереробки, включно з тими, котрі є частиною консолідованої групи лише для цілей оподаткування	Податок не сплачується компаніями та постійними представництвами, розташованими на віддалених територіях
Об'єкт оподаткування	–	Прямо Регламентом не визначений. Виходячи з економічного змісту податку, об'єктом оподаткування є непередбачуваний прибуток від видобування та продажу енергоресурсів	Під непередбачуваним прибутком розуміються надприбутки компаній у визначених сферах діяльності
Податкова база	Ст. 15	Сума оподаткованого прибутку, визначеного відповідно до національних податкових правил, що перевищує поріг оподаткування	Прибуток визначається згідно з встановленими національними податковими правилами. У випадку застосування податку на виведений капітал внесок солідарності розраховується на основі нерозподіленого прибутку
Поріг оподаткування	Ст. 15	Прибуток у розмірі 20 % середнього оподаткованого прибутку за визначений період	Варіативність розміру цього показника Регламентом не передбачено
Період розрахунку середнього рівня прибутку	Ст. 15.	Чотири календарних роки, що починаються з 1 січня 2018 р. або після цієї дати	Якщо середнє значення оподаткованого прибутку за ці чотири фінансові роки від'ємне, то для цілей розрахунку внеску тимчасової солідарності середній оподатковуваний прибуток дорівнює нулю
Податкова ставка	П. 16.1 ст. 16	Не менше ніж 33 % податкової бази	Встановлено нижню межу ставки оподаткування, обмеження верхньої межі регламентом не передбачено
Податковий період	Ст. 15	Фінансовий рік	Під терміном "фінансовий рік" розуміється податковий рік, календарний рік або будь-який інший період, що може бути застосований для цілей оподаткування відповідно до національного законодавства
Порядок сплати	–	Не регламентовано	Встановлюється національним законодавством

Елементи податку	Норма регламенту	Пункт регламенту	Примітки
Взаємодія з іншими податками та внесками	П. 16.2 ст. 16	Внесок солідарності застосовується додатково до звичайних податків і внесків, які справляються відповідно до національного законодавства держави-члена	–
Період застосування	Ст. 18	Податок справляється за 2022 та 2023 рр.	Первісно податок запроваджено на два календарні роки (або один для тих країн, які імплементували його з 2023 р.), проте після оцінки його застосування в жовтні 2023 р. може бути прийнято рішення про його пролонгацію або коригування

Складено за: [23].

лідарному внеску, якщо держави-члени не вжили еквівалентних національних заходів. Інакше кажучи, альтернативою внеску є вжиття еквівалентних заходів на рівні національної економіки. Тлумачення “еквівалентності” заходів національного рівня, наведене в п. 14.2, містить три обов’язкові умови:

- 1) національні заходи мають спрямовуватися на досягнення тих самих цілей, що й тимчасовий внесок солідарності;
- 2) вони мають підпорядковуватися тим же правилам (у т. ч. щодо напрямів використання отриманих надходжень);
- 3) вони повинні генерувати порівнянні або вищі доходи щодо передбачуваних надходжень від внеску солідарності.

На практиці це означає можливість і припустимість реалізації на національному рівні більш фіскального підходу та заборону на будь-яку лібералізацію у сфері оподаткування надлишкових прибутків у енергетичному секторі.

Оскільки тимчасовий внесок солідарності є цільовим податком, у рамках ЄС сформульовано загальне бачення щодо можливих напрямів використання цих надходжень. До таких напрямів належать заходи:

- а) фінансової підтримки кінцевих споживачів енергії та, зокрема вразливих домогосподарств для цілеспрямованого пом’якшення наслідків високих цін на енергію;
- б) фінансової підтримки, що сприяють зменшенню споживання енергії, такі як аукціони зі скорочення попиту або тендерні схеми, зниження витрат кінцевих споживачів енергії на її закупівлю для певних обсягів споживання, стимулювання інвестицій кінцевих споживачів енергії у відновлювані джерела енергії, у структурну енергоефективність або інші технології декарбонізації;

- с) фінансової підтримки для стимулювання компаній в енергоємних галузях промисловості, якщо вони зумовлені інвестиціями у відновлювані джерела енергії, енергоефективність або інші технології декарбонізації;
- d) фінансової підтримки для розвитку енергетичної автономії, зокрема інвестиції відповідно до цілей REPowerEU, встановлених у її плані, й спільних європейських діях REPowerEU, таких як проекти з транскордонним виміром;
- e) частину надходжень від тимчасового внеску солідарності держави-члени можуть спрямовувати на загальне фінансування заходів щодо зниження шкідливих наслідків енергетичної кризи, включно з підтримкою в захисті зайнятості та перепідготовці й підвищенні кваліфікації робочої сили, або на стимулювання інвестицій в енергоефективність та відновлювані джерела енергії, у т. ч. у транскордонних проєктах, а також у механізмі фінансування відновлюваних джерел енергії ЄС, передбаченому ст. 33 Регламенту (ЄС) 2018/1999 Європейського парламенту [24].

Перший з наведених напрямів має поточний характер та забезпечує підтримку споживачів енергетичних ресурсів і часткову компенсацію здійснених ними втрат від підвищення цін унаслідок енергетичної кризи. Натомість інші чотири напрями передбачають можливість фінансування інвестицій за узгодженими на європейському рівні цілями. Цей момент свідчить про можливість і доцільність (із точки зору норм і правил ЄС) використання отриманих у вигляді податків на непередбачувані прибутки коштів як джерела інвестування, що важливо для України в контексті пошуку додаткових джерел інвестування на етапі повоєнного відновлення.

У сучасному європейському оподаткуванні застосовуються кілька принципово різних моделей WPT.

Перша з них (див. табл. 2) є уніфікованою та регламентованою Радою ЄС. Вона безпосередньо пов'язана з європейською енергетичною кризою, спричиненою російською агресією, та наступним загальним зростанням інфляції. Тобто основним завданням цієї моделі WPT є вилучення частини непередбачуваних прибутків корпорацій сектору енерговидобування (крім виробників електроенергії) і нафтопереробки та її перерозподіл для фінансування антикризових заходів у сфері енергоспоживання.

Зазвичай у законодавстві чітко встановлюється вид діяльності в межах енерговидобувного сектору, але в різних країнах акценти можуть ставитися на різних видах енергетичної сировини (залежно від виду енергоресурсів, що видобуваються або переробляються в країні). При визначенні кола платників WPT країнам надано право враховувати специфічні умови відносин афілійованості суб'єктів господарювання. Так, у Румунії до платників цього внеску віднесено дочірні компанії юридичних осіб – платників, а також компанії, афілійовані з будь-якими платниками податку незалежно від проваджуваного виду діяльності, котрі отримують від них більше ніж 50 % свого обороту [25].

Мінімальна ставка внеску солідарності рекомендована в ЄС на рівні 33 % суми надприбутків, причому більшість країн дотримуються саме такого її розміру. Однак окремі країни скористалися наданим їм правом запроваджувати підвищені ставки. Так, у Словаччині в момент введення ставка внеску дорівнювала 55 % [26], але з 1 травня 2023 р. її було підвищено до 70 % [27]. В Італії ставка внеску становить 50 % [28], причому одночасно діє обмеження за максимальним розміром WPT, котрий не може перевищувати 25 % чистої вартості власного капіталу на кінець 2021 р. Останнє обмеження є своєрідним “запобіжником” заподіяння небезпечної шкоди платнику цього внеску. Ставку WPT у Румунії встановлено на рівні 60 % [25].

Рекомендований для всіх країн поріг оподаткування – 20 %, тобто податок не застосовується, якщо річний приріст прибутку порівняно з базовою величиною прибутку не перевищуватиме 20 %. За необхідності збільшення надходжень WPT національне законодавство може встановлювати зменшений поріг (так, в Італії його запроваджено на рівні 10 % [28]).

Тривалість податкового періоду зазвичай дорівнює календарному року, але порядок сплати доволі серйозно відрізняється у країнах: від авансових внесків (як передбачено в Угорщині для податку солідарності у сфері страхування [29]) до щомісячної післяплати протягом 25 календарних днів наступного місяця – у Словаччині [30] та навіть наступного за податковим роком півріччя (варіант, який застосовується в Італії [28] та Румунії [25]).

Особливості національного підходу до законодавчого врегулювання та справляння WPT можуть обумовлюватися нюансами визначення податкової бази цього внеску. Так, більшість країн для її розрахунку використовують ті самі показники, що й при визначенні бази оподаткування за корпоративним прибутковим податком, а методика їх обчислення не уніфікована. Наприклад, у Румунії прибуток для розрахунку суми WPT не зменшується на розмір збитків, котрі переносяться на майбутній період [25].

Проблемою може бути як неоднаковий підхід країн до правил встановлення початку й закінчення фінансового і податкового року (за який визначається база оподаткування), так і різний рівень базової ставки корпоративного прибуткового податку. Це призводить до додаткових національних розбіжностей у надходженнях WPT.

Нерівність підходу може бути також наслідком різних механізмів взаємодії внеску солідарності з іншими національними податками. Насамперед це пов'язане з можливістю віднесення WPT до витрат, що спричинить зменшення податкової бази та сум надходжень корпоративного прибуткового податку, а отже, зниження ефективної ставки внеску солідарності.

Як бачимо, наявність численних відмінностей національних підходів до визначення елементів внеску солідарності для компаній енерговидобувного сектору потребує подальшого дослідження з використанням практики його імплементації, на підставі чого можна зробити висновки щодо перспектив застосування та розвитку WPT. Проте в заяві Єврогрупи про фінансові орієнтири на 2024 р. від 13.03.2023 [31] підтверджено необхідність продовжен-

ня захисту найуразливіших домогосподарств та життєздатних фірм, зберігаючи стимули до обмеження споживання енергії та підвищення енергоефективності. У цьому контексті актуальним залишається збереження внеску солідарності на найближчий проміжок часу.

Поряд зі “стандартною” моделлю WPT окремі держави – члени ЄС використовують принципово інші підходи.

Друга модель податку солідарності застосовується до суб'єктів господарювання, котрі не належать до енергетичних компаній, але мають значні обсяги прибутків, які істотно перевищують середній для відповідної країни рівень. Її використовують або обговорюють у таких країнах, як, наприклад, Іспанія, Чехія, Литва тощо. Суб'єктами податку за цією моделлю визначаються банки, небанківські кредитні та фінансові організації. У цій моделі WPT є надбавкою до стандартного корпоративного податку на доходи, що справляється з встановленою податковою бази. У Чехії [32] внесок солідарності крім банків (виручка яких перевищує 2 млрд чеських крон) у 2023–2025 рр. сплачуватимуть юридичні особи, котрі мають оподатковуваний дохід у розумінні WPT, що перевищує 50 млн чеських крон. Податок запроваджується у вигляді 60-відсоткової надбавки до ставки корпоративного прибуткового податку (19 %).

Третю модель застосовує Угорщина для фармацевтичних компаній [29], починаючи з 24 грудня 2022 р. Базою оподаткування обрано не прибуток і не суму його перевищення над певним рівнем, а чистий оборот компанії. Замість пропорційної ставки (як у першій моделі) або надбавки до базової ставки корпоративного податку (друга модель) використовується прогресивна шкала ставок: до 50 млрд форинтів – 1 %; від 50 млрд до 150 млрд форинтів – 3 %, понад 150 млрд форинтів – 8 %.

Ще одна модель податку солідарності, котра теж застосовується в Угорщині для нафтопереробних компаній [29], використовує як базу для оподаткування різницю між світовою ціною сирової нафти й контрактною ціною закупівлі російської нафти. У момент введення в червні 2022 р. ставка податку дорівнювала 25 %, з 1 серпня її підвищено до 40 %, у майбутньому передбачено поступове збільшення до 95 %, що означає майже повне вилучення різниці в цінах на користь держави.

Базована на перевищенні встановленого ліміту ціни модель податку на надприбутки діяла з березня по червень 2023 р. для оподаткування електрогенеруючих компаній Швеції [33]. Податковою базою було обрано прибуток від реалізації електроенергії за ціною, що перевищував визначений ціновий поріг – 1957 шведських крон за МВт • год (що відповідає рівню, передбаченому главою 2 Регламенту № 2022/1854 від 06.10.2022), а ставка становила 90 %.

В Австрії поріг для застосування внеску солідарності з енергогенеруючих компаній зменшено зі 140 до 120 євро за МВт • год з 1 червня 2023 р., що має збільшити надходження з цього внеску [34].

Внесок солідарності з енергогенеруючих компаній у Греції [35] справляється за такою самою ставкою, котра застосовується до суми переви-

щення місячного валового прибутку компанії над відкоригованим з урахуванням кон'юнктури ринку показником аналогічного місяця попереднього року.

Характерним для цієї моделі WPT є застосування широкого спектра пільг для генерації електроенергії з альтернативних джерел.

Запровадження податку на непередбачувані прибутки для України може бути цікавим та перспективним з огляду на такі аргументи:

- по-перше, внесок солідарності може розглядатись як додаткове джерело фінансування інвестицій, що є надто важливим на етапі післявоєнного відновлення України. Особливе значення має той факт, що в цьому випадку йдеться про додаткове джерело для державних інвестицій, ресурси фінансування яких є критично обмеженими;
- по-друге, принциповим моментом виступає внутрішній характер цього джерела фінансування інвестицій, що послаблює інвестиційне навантаження на позикові кошти, кошти зарубіжних інвесторів та міжнародних організацій. Ця вимога відповідає п. 22 Меморандуму про економічну і соціальну політику [36];
- по-третє, імплементація податку на непередбачувані прибутки позитивно впливає на забезпечення справедливості оподаткування, що відповідає проголошеним Кабінетом Міністрів України принципам побудови Національної стратегії доходів на 2024–2030 роки [37]. Першим із таких принципів п. 4 протоколу проголошує забезпечення досягнення у період після припинення чи скасування воєнного стану принципу справедливості через використання розподільної ролі податків;
- по-четверте, податки на солідарність, як і податки на чисте багатство, можуть стимулювати інвестиції у продуктивніші активи. Це позитивний момент з огляду на те, що платники таких податків можуть вважати за краще інвестувати в активи, котрі приносять (вищий) дохід. При цьому інвестиційна активність переміщуватиметься з тих видів діяльності, які оподатковуються податком на непередбачуваний прибуток, до інших, менш обтяжливих, з точки зору податкового навантаження, видів діяльності. Іншим наслідком вказаного процесу є зміна структури інвестицій за формою власності на користь приватного сектору;
- по-п'яте, євроінтеграційний вектор розвитку України об'єктивно вимагає наближення вітчизняного податкового законодавства до норм і правил ЄС. Хоча запровадження внеску солідарності врегульоване не Директивою ЄС, прийняті рекомендації використовуються переважною більшістю країн ЄС, а одним із принципів, покладених в основу Національної стратегії доходів, є “максимальне наближення податкового та митного законодавства до вимог міжнародних стандартів та забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із членства України у міжнародних організаціях”;
- по-шосте, імплементація європейського досвіду внесків солідарності полегшується тією обставиною, що в ЄС накопичено певний досвід

методичного забезпечення цих специфічних податків, у III кв. 2023 р. планується узагальнення практичних результатів їх справляння.

Слабкі сторони та проблемні моменти використання концепції податку на непередбачувані доходи в українських реаліях, на нашу думку, такі.

Оподаткування непередбачуваних прибутків, як і будь-які інші податки солідарності, пов'язані з подвійним оподаткуванням, оскільки застосовуються паралельно з традиційними прямими й непрямими податками. Тобто непередбачувані надмірні доходи будуть одночасно об'єктом звичайного корпоративного прибуткового податку і об'єктом для обчислення внеску солідарності.

Справляння податків солідарності в окремій країні може спричинити відплив капіталу, адже транскордонна мобільність капіталу (особливо фінансових активів) доволі висока. Це ймовірна причина переливання інвестицій усередині транснаціональної корпорації до підрозділів, розташованих у країнах, де податок на непередбачувані прибутки не справляється.

Суттєвою проблемою для запровадження в Україні податків на непередбачувані прибутки можуть стати обмежені запаси природного газу та нафти, хоча певний потенціал пов'язаний із відновленням виробничих потужностей у сфері вуглевидобування. Ця проблема стосується оподаткування непередбачуваних прибутків у сфері видобування енергоресурсів і не буде вирішальною у випадку встановлення інших об'єктів оподаткування.

Поріг застосування податку солідарності на рівні 20 % є прийнятним для стабільної економіки. В умовах війни, після помітного зменшення обсягів прибутку у 2022 р., темпи відновлення фінансових показників можуть перевищувати встановлений поріг, проте це зовсім не означатиме наявності непередбачуваних прибутків унаслідок кон'юнктурних факторів. Тому в разі ухвалення рішення про імплементацію в Україні податку солідарності одним із ключових питань виступатиме обґрунтування прийнятного рівня порога оподаткування податком солідарності.

Базою для розрахунку темпів зростання прибутку в ЄС визначено середньорічний прибуток за чотири роки, що також припустимо для стабільної економіки, яка не є вразливою для шоків воєнного часу. Ця тривалість періоду розрахунку середньорічного прибутку, на наш погляд, не може застосовуватися під час воєнних дій, котрі спричиняють істотну волатильність фінансових результатів господарської діяльності. Негативні наслідки для фінансових показників має також релокація підприємств, а новостворені за відновлення економіки України підприємства здебільшого матимуть дуже коротку історію, що ускладнює застосування ними стандартних підходів ЄС.

Чинний порядок обчислення прибутку, у т. ч. для цілей податку солідарності, не містить ефективних механізмів протидії штучному зменшенню бази оподаткування, зокрема за рахунок збільшення витрат. Тому в сучасних умовах введення в Україні податку на непередбачувані прибутки без застосування спеціальних запобіжних механізмів протидії завищенню витрат і мінімізації розміру таких прибутків є доволі дискусійним.

Висновки. Отже, використання податків солідарності, передусім податку на непередбачувані прибутки, є перспективним напрямом створення власних національних джерел фінансування інвестицій під час повоєнної відбудови економіки, що справді можна кваліфікувати як проєкт, спрямований на солідаризацію суспільства, а сам період відновлення має певні часові обмеження.

Разом із тим застосування такого підходу потребує адаптації європейської методології WPT до специфіки поставлених цілей та умов оподаткування в Україні, а також наукового обґрунтування обмежень щодо запровадження податку солідарності й запобіжних механізмів протидії його реалізації на етапі післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. World Economic Situation and Prospects as of mid-2023 : Report / United Nations. 2023. May 16. URL: <https://desapublications.un.org/publications/world-economic-situation-and-prospects-mid-20>.
2. *Kapur S.* Ocasio-Cortez Suggests 70% Ultra-Rich Tax Could Pay for Climate Plan. *Bloomberg*. 2019. January 4. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-04/ocasio-cortez-says-70-ultra-rich-tax-could-pay-for-climate-plan>.
3. *Lundberg J.* The Laffer curve for high incomes / Uppsala University Department of Economics. *Working Paper*. 2017. No. 9. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/197646/1/1007192151.pdf>.
4. *Saez E., Zucman G., Landais C.* A progressive European wealth tax to fund the European COVID response. 2020. April 3. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/progressive-european-wealth-tax-fund-european-covid-response>.
5. *Schwarcz A.* Solidarity and wealth tax. 2022. April 7. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/732005/IPOL_BRI\(2022\)732005_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/732005/IPOL_BRI(2022)732005_EN.pdf).
6. *Szwed-Ziemichód M.* Solidarity Tax in Poland – New Tax For The Wealthiest From 2019. *MSZtax*. 2019. June 23. URL: <https://msztax.pl/en/solidarity-tax-in-poland>.
7. *Giles C.* IMF proposes ‘solidarity’ tax on pandemic winners and wealthy. *Financial Times*. 2021. April 7. URL: <https://www.ft.com/content/5dad2390-8a32-4908-8c96-6d23cd037c38>.
8. *Laje D., Faiola A.* Should the rich pay for the pandemic? Argentina thinks so. Other countries are taking a look. *The Washington Post*. 2021. February 19. URL: https://www.washingtonpost.com/world/the_americas/coronavirus-argentina-wealth-tax/2021/02/19/96fd1ec4-711b-11eb-93be-c10813e358a2_story.html.
9. *Saez E., Piketty T.* Why the 1% should pay tax at 80%. *The Guardian*. 2013. October 24. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/24/1percent-pay-tax-rate-80percent>.
10. Twenty-fourth session. Wealth and Solidarity Taxes : Coordinator’s Report / Committee of Experts on International Cooperation in Tax Matters. 2022. March 17. URL: https://www.un.org/development/desa/financing/sites/www.un.org.development.desa.financing/files/2022-03/CRP.14%20Wealth%20Taxes%20Report%20by%20the%20Coordinator_1.pdf.
11. Eurogroup statement on fiscal policy orientations for 2023 / European Council. 2022. July 11. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/11/eurogroup-statement-on-fiscal-policy-orientations-for-2023/>.
12. Solidarity tax. *Business dictionary*. URL: <https://web.archive.org/web/20140714235822/http://www.businessdictionary.com/definition/solidarity-tax.html>.
13. Solidarity tax. *Investments dictionary / Academic*. 2012. URL: https://web.archive.org/web/20140714175411/http://investment_terms.enacademic.com/13078/Solidarity_Tax.

14. Impôt sur la fortune immobilière (IFI) : personnes et biens concernés / Direction de l'information légale et administrative (Première ministre). 2023. URL: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F563>.
15. Solidarity Surcharge (Solidaritaetszuschlag) / WW+KN tax consultancy. URL: <https://wwkn.de/en/solidarity-surcharge-solidaritaetszuschlag/>.
16. New Personal Income Taxes in 2022 / BDO Czech Republic. 2021. URL: <https://www.bdo.cz/en-gb/news/2021/new-personal-income-taxes-in-2022>.
17. Solidarity tax / Ministry of Finance of the Republic of Latvia. 2021. October 29. URL: <https://www.fm.gov.lv/en/solidarity-tax>.
18. New solidarity tax for the richest taxpayers and new social security contribution – practical impact overview / PwC. 2018. July 20. URL: <https://www.pwc.pl/en/articles/tax-news/2018/2018-07-20-new-solidarity-tax-and-new-social-security-contribution.html>.
19. Іванов Ю. Б. Податки солідарності в фіскальному просторі ЄС: перспективи та ризики імплементації в Україні. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції*: зб. тез IV Міжнар. наук.-практ. конф., Ірпінь, Берегово, 27–29 квітня 2023. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. С. 317–322.
20. Israel. Individuals. Other taxes / PwC. 2023. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/israel/individual/other-taxes#:~:text=Luxury%20and%20excise%20taxes,certain%20yachts%20and%20luxury%20cars>.
21. *Morinobu S.* Financing Reconstruction with a Solidarity Tax. 2011. April 5. URL: <https://www.tokyoofoundation.org/research/detail.php?id=189>.
22. Fiscal Monitor April 2021 / International Monetary Fund. 2021. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2021/03/29/fiscal-monitor-april-2021>.
23. Council Regulation (EU) 2022/1854 of 6 October 2022 on an emergency intervention to address high energy prices. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1854/oj>.
24. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2018%3A328%3ATOC>.
25. *Rusu R.* Romania Applies 60% Solidarity Contribution on Fossil Fuel Sector. 2023. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-01-13_ro_2.html.
26. Vládný návrh zákona o solidárném příspěvku z činností v odvetviach ropy, zemného plynu, uhlia a rafinérií a o doplnení niektorých zákonov / Národná Rada Slovenskej Republiky. 2022. December 2. URL: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9029>.
27. *Yeroshenko X.* Parliament Approves Increase of Special Solidarity Contribution to 70%. 2023. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-03-27_sk_1.html.
28. *Gallo G.* Budget Law for 2023: Italy Introduces New Windfall Tax on Energy Producers. 2023. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-01-18_it_3.html.
29. *Gyöngyi A.* Hungary Modifies Windfall Profits Taxes. 2022. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2022-11-23_hu_1.html.
30. Informácia k plateniu odvodu z nadmerných príjmov. 13/PO/2023/IM / Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky. 2023. URL: https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Aktualne/DP/DPPO/2023/2023.03.09_013_PO_2023_IM.pdf.
31. Eurogroup statement on the fiscal guidance for 2024/ European Council. 2023. March 13. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/03/13/eurogroup-statement-on-the-fiscal-guidance-for-2024/>.
32. *Krajcuska F.* Czech Republic Gazettes Windfall Tax, Increase in VAT Registration Threshold. 2022. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2022-12-02_cz_1.html.

33. Skatt på övervinster från elproduktion / Skatteverket. 2023. February 23. URL: <https://www.skatteverket.se/omoss/press/nyheter/2023/nyheter/skattpaovervinsterfranelproduktion.548cfd212185efbb440b2eab.html>.

34. *Perdelwitz A.* Federal Council Approves Increase of Contribution on Surplus Market Revenues of Electricity Producers. 2023. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-06-15_at_2.html.

35. *Dafnomilis V.* Greece Releases Details of New Windfall Levy on Energy Companies' Profits. 2022. URL: https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2022-09-09_gr_1.html.

36. Меморандум про економічну і соціальну політику від 23 березня 2023 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lol_MEFP_Ukraine_2023-03-24.pdf?v=4.

37. Щодо розроблення Національної стратегії доходів на 2024–2030 роки : протокол Кабінету Міністрів України від 24.03.2023 № 40.

References

1. United Nations. (2023, May 16). *World Economic Situation and Prospects as of mid-2023* (Report). Retrieved from <https://desapublications.un.org/publications/world-economic-situation-and-prospects-mid-20>.

2. Kapur, S. (2019, January 4). Ocasio-Cortez Suggests 70% Ultra-Rich Tax Could Pay for Climate Plan. *Bloomberg*. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-01-04/ocasio-cortez-says-70-ultra-rich-tax-could-pay-for-climate-plan>.

3. Lundberg, J. (2017). The Laffer curve for high incomes. *Uppsala University Department of Economics. Working Paper*, 9. Retrieved from <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/197646/1/1007192151.pdf>.

4. Saez, E., Zucman, G., & Landais, C. (2020, April 3). *A progressive European wealth tax to fund the European COVID response*. Retrieved from <https://cepr.org/voxeu/columns/progressive-european-wealth-tax-fund-european-covid-response>.

5. Schwarcz, A. (2022, April 7). *Solidarity and wealth tax*. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/732005/IPOL_BRI\(2022\)732005_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/732005/IPOL_BRI(2022)732005_EN.pdf).

6. Szwed-Ziemichód, M. (2019, June 23). Solidarity Tax in Poland – New Tax For The Wealthiest From 2019. *MSZtax*. Retrieved from <https://msztax.pl/en/solidarity-tax-in-poland>.

7. Giles, C. (2021, April 7). IMF proposes 'solidarity' tax on pandemic winners and wealthy. *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/5dad2390-8a32-4908-8c96-6d23cd037c38>.

8. Laje, D., & Faiola, A. (2021, February 19). Should the rich pay for the pandemic? Argentina thinks so. Other countries are taking a look. *The Washington Post*. Retrieved from https://www.washingtonpost.com/world/the_americas/coronavirus-argentina-wealth-tax/2021/02/19/96fd1ec4-711b-11eb-93be-c10813e358a2_story.html.

9. Saez, E., & Piketty, T. (2013, October 24). Why the 1% should pay tax at 80%. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/24/1percent-pay-tax-rate-80percent>.

10. Committee of Experts on International Cooperation in Tax Matters. (2022, March 17). *Twenty-fourth session. Wealth and Solidarity Taxes* (Coordinator's Report). Retrieved from https://www.un.org/development/desa/financing/sites/www.un.org.development.desa.financing/files/2022-03/CRP.14%20Wealth%20Taxes%20Report%20by%20the%20Coordinator_1.pdf.

11. European Council. (2022, July 11). *Eurogroup statement on fiscal policy orientations for 2023*. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/11/eurogroup-statement-on-fiscal-policy-orientations-for-2023/>.

12. Solidarity tax. (n. d.). *Business dictionary*. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20140714235822/http://www.businessdictionary.com/definition/solidarity-tax.html>.

13. Academic. (2012). Solidarity tax. *Investments dictionary*. Retrieved from https://web.archive.org/web/20140714175411/http://investment_terms.enacademic.com/13078/Solidarity_Tax.
14. Direction de l'information légale et administrative (Première ministre). (2023). *Impôt sur la fortune immobilière (IFI) : personnes et biens concernés*. Retrieved from <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F563>.
15. WW+KN tax consultancy. (n. d.). *Solidarity Surcharge (Solidaritaetszuschlag)*. Retrieved from <https://wwkn.de/en/solidarity-surcharge-solidaritaetszuschlag/>.
16. BDO Czech Republic. (2021). *New Personal Income Taxes in 2022*. Retrieved from <https://www.bdo.cz/en-gb/news/2021/new-personal-income-taxes-in-2022>.
17. Ministry of Finance of the Republic of Latvia. (2021, October 29). *Solidarity tax*. Retrieved from <https://www.fm.gov.lv/en/solidarity-tax>.
18. PwC. (2018, July 20). *New solidarity tax for the richest taxpayers and new social security contribution – practical impact overview*. Retrieved from <https://www.pwc.pl/en/articles/tax-news/2018/2018-07-20-new-solidarity-tax-and-new-social-security-contribution.html>.
19. Ivanov, Yu. B. (2023). Solidarity taxes in the fiscal space of the EU: prospects and risks of implementation in Ukraine. In *Actual economic, financial and legal issues in the conditions of European integration and global competition*, pp. 317–322. Irpin: State Tax University [in Ukrainian].
20. PwC. (2023). *Israel. Individuals. Other taxes*. Retrieved from <https://taxsummaries.pwc.com/israel/individual/other-taxes#:~:text=Luxury%20and%20excise%20taxes,certain%20yachts%20and%20luxury%20cars>.
21. Morinobu, S. (2011, April 5). *Financing Reconstruction with a Solidarity Tax*. Retrieved from <https://www.tokyofoundation.org/research/detail.php?id=189>.
22. International Monetary Fund. (2021). *Fiscal Monitor April 2021*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2021/03/29/fiscal-monitor-april-2021>.
23. EU Council. (2022, October 6). *Regulation (EU) 2022/1854 on an emergency intervention to address high energy prices*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1854/oj>.
24. European Parliament, & EU Council. (2018, December 11). *Regulation (EU) 2018/1999 on the Governance of the Energy Union and Climate Action*. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2018%3A328%3ATOC>.
25. Rusu, R. (2023). *Romania Applies 60% Solidarity Contribution on Fossil Fuel Sector*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-01-13_ro_2.html.
26. Národná Rada Slovenskej Republiky. (2022, December 2). *Vládny návrh zákona o solidárnom príspevku z činností v odvetviach ropy, zemného plynu, uhlia a rafinérií a o doplnení niektorých zákonov*. Retrieved from <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9029>.
27. Yeroshenko, X. (2023). *Parliament Approves Increase of Special Solidarity Contribution to 70%*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-03-27_sk_1.html.
28. Gallo, G. (2023). *Budget Law for 2023: Italy Introduces New Windfall Tax on Energy Producers*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-01-18_it_3.html.
29. Gyöngyi, A. (2022). *Hungary Modifies Windfall Profits Taxes*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2022-11-23_hu_1.html.
30. Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky. (2023). *Informácia k plateniu odvodu z nadmerných príjmov (13/PO/2023/IM)*. Retrieved from https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Aktualne/DP/DPPO/2023/2023.03.09_013_PO_2023_IM.pdf.

31. European Council. (2023, March 13). *Eurogroup statement on the fiscal guidance for 2024*. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/03/13/eurogroup-statement-on-the-fiscal-guidance-for-2024/>.

32. Krajcuska, F. (2022). *Czech Republic Gazettes Windfall Tax, Increase in VAT Registration Threshold*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2022-12-02_cz_1.html.

33. Skatteverket. (2023, February 23). *Skatt på övervinster från elproduktion*. Retrieved from <https://www.skatteverket.se/omoss/press/nyheter/2023/nyheter/skattpaovervinsterfranelproduktion.548cfd212185efbb440b2eab.html>.

34. Perdelwitz, A. (2023). *Federal Council Approves Increase of Contribution on Surplus Market Revenues of Electricity Producers*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2023-06-15_at_2.html.

35. Dafnomilis, V. (2022). *Greece Releases Details of New Windfall Levy on Energy Companies' Profits*. Retrieved from https://research.ibfd.org/#/doc?url=/data/tns/docs/html/tns_2022-09-09_gr_1.html.

36. Memorandum on economic and social policy dated March 23, 2023. (2023). Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Lol_MEFP_Ukraine_2023-03-24.pdf?v=4 [in Ukrainian].

37. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Regarding the development of the National Revenue Strategy for 2024-2030* (Minutes No. 40, March 24) [in Ukrainian].